

Departamento di
Enseñansa Aruba

Landsexamen

AARDRIJKSKUNDE HAVO

VAKINFORMATIE LANDSEXAMEN 2027

Departamento di Enseñansa Aruba
Stadionweg 37
Tel: 5283400
Email: examen@ea.aw
Website: www.ea.aw

Departamento di
Enseñansa Aruba

Landsexamen

De vakinformatie wordt samengesteld door Departamento di Enseñansa Aruba en vastgesteld door de minister.

Inhoud

1. INLEIDENDE OPMERKINGEN	4
2. EXAMENPROGRAMMA	4
3. CENTRAAL EXAMEN	5
4. COMMISSIE-EXAMENS	5
5. BEREKENING EINDCIJFER	5
BIJLAGE 1 EXAMENSTOF	6

1. Inleidende opmerkingen

Het landsexamen aardrijkskunde havo bestaat uit een centraal schriftelijk examen en commissie-examens. Beide onderdelen zijn verplicht. Voor het vak aardrijkskunde havo zijn er twee (2) schriftelijke commissie-examens. In het examenprogramma staat onder andere vermeld welke examenstof centraal wordt getoetst en welke delen via de commissie-examens aan bod komen.

2. Examenprogramma

In [Bijlage 1](#) staat een beschrijving van de examenstof.

In de onderstaande tabel geeft een 'ja' aan in welk(e) examen(s) de vaardigheden en kennis getoetst worden.

Tabel 1 verdeling van de vaardigheden en kennis over de verschillende examens

Domein	Subdomein	Centraal examen	DEEL 1 Schriftelijke commissie-examen	DEEL 2 Schriftelijke commissie-examen
A. Vaardigheden	A1: Geografische benadering	ja	ja	ja
	A2: Geografisch onderzoek	nee	ja	ja
B. Wereld	B1: Gebieden op de grens van arm en rijk	nee	ja	nee
	B2: Samenhangen en verschillen in de wereld	ja	ja	nee
	B3: Mondiale processen en lokale effecten	nee	ja	ja
C. Aarde	C1: Samenhangen en verschillen op regionaal niveau	nee	ja	nee
	C2: Samenhangen en verschillen op aarde	ja	ja	nee
	C3: De aarde als natuurlijk systeem en lokale effecten	nee	ja	nee
D. Ontwikkelingsland	D1: Gebiedskenmerken	ja	nee	ja
	D2: Actuele vraagstukken	nee	nee	ja
E. Leefomgeving	E1: Nationale en regionale vraagstukken	ja	nee	nee
	E2: Regionale en lokale vraagstukken	nee	ja	ja

3. Centraal examen

Het centraal examen aardrijkskunde voor de havo is een schriftelijk examen en gaat over de exameneenheden die vermeld staan in het examenprogramma (zie [Bijlage 1](#)).

In de onderstaande tabel staat een overzicht van de aard, de duur, de toegestane hulpmiddelen en de weging van het centraal examen.

Tabel 2 voorschriften voor het centraal examen:

Opdracht	Tijdsduur	Toegestane hulpmiddelen	Weging
Beantwoorden van vragen en maken van opdrachten	210 minuten	Staat in de rooster van het centraal examen	1

4. Commissie-examens

De volledige examenstof wordt verdeeld over twee (2) schriftelijke commissie-examens, zoals aangegeven in het examenprogramma. In [Bijlage 1](#) staat een beschrijving van de examenstof.

In de onderstaande tabel staat een overzicht van de aard, de duur, de toegestane hulpmiddelen en de weging van de commissie-examens.

Tabel 3 voorschriften voor de commissie-examens

Commissie-examens	Opdracht	Tijdsduur	Herkansing mogelijk	Deelcijfer	Weging
DEEL 1 Schriftelijke commissie-examen	Beantwoorden van vragen en maken van opdrachten	120 minuten	ja	a	0.5
DEEL 2 Schriftelijke commissie-examen	Beantwoorden van vragen en maken van opdrachten	120 minuten	nee	b	0.5

5. Berekening eindcijfer

Het eindcijfer is het gemiddelde van het cijfer voor het centraal examen en het cijfer voor het commissie-examen.

Het cijfer voor het commissie-examen wordt berekend door elk van de deelcijfers te vermenigvuldigen met de bijbehorende wegingsfactor, de resultaten bij elkaar op te tellen en de uitkomst vervolgens af te ronden op 1 decimaal.

Eindcijfer=
(cijfer centraal examen + cijfer commissie-examen) gedeeld door 2, afgerond op een heel getal.

Bijlage 1 Examenstof

A VAARDIGHEDEN

A1 Geografische benadering

- 1 De kandidaat kan kaarten selecteren, lezen, analyseren, interpreteren en produceren bij het beantwoorden van geografische vragen.
- 2 De kandidaat kan geografische informatie in teksten, beelden en cijfers hanteren bij het beantwoorden van geografische vragen.
- 3 De kandidaat kan geografische vragen herkennen, zelf formuleren en beantwoorden.
- 4 De kandidaat kan geografische werkwijzen toepassen bij het formuleren en beantwoorden van geografische vragen.

A2 Geografisch onderzoek

- 1 De kandidaat kan een geografisch onderzoek opzetten en uitvoeren.
- 2 De kandidaat kan een geografisch onderzoeksverslag schrijven als basis voor een schriftelijke, mondelinge of audiovisuele presentatie.
- 3 De kandidaat kan gebruik maken van informatie- en communicatietechnologie bij het opzetten, uitvoeren, presenteren en evalueren van een geografisch onderzoek.

B WERELD

B1 Gebieden op de grens van arm en rijk

- 1 De kandidaat kan de situatie in een ander gebied waar een of meer rijke landen en een of meer arme landen aan elkaar grenzen beschrijven, analyseren en interpreteren.
- 2 De kandidaat kan de grensoverschrijdende relaties ten aanzien van migratie, handel en investeringen, voor zover deze zichtbaar zijn in de grensregio, in ruime zin, beschrijven en verklaren.
- 3 De kandidaat kan de effecten van grensoverschrijdende relaties op verschillende ruimtelijke schalen beschrijven.

B2 Samenhangen en verschillen in de wereld

De kandidaat kan ten aanzien van samenhangen en verschillen in de wereld:

1 Mondiale spreidings- en relatiepatronen van economische, demografische en sociaal-culturele verschijnselen beschrijven en in hoofdlijnen verklaren.

1. Het vergelijken van landen aan de hand van economische, demografische en sociaal-culturele indicatoren.
De kandidaat kan economische, demografische en sociaal-culturele indicatoren voor het vergelijken van landen benoemen en de beperkingen aangeven van gemiddelde nationale waarden voor die indicatoren.
2. Mondiale spreidingspatronen voor de in B2.1.1 genoemde indicatoren en hun dynamiek.
De kandidaat kan mondiale economische, demografische en sociaal-culturele spreidingspatronen, alsmede de meest opvallende veranderingen hierin sinds de jaren 1980 beschrijven en in hoofdlijnen verklaren.
3. Mondiale spreidingspatronen van handel, investeringen en migratie.
De kandidaat kan mondiale spreidingspatronen van handel, investeringen en migratie beschrijven en in hoofdlijnen verklaren.

2 Het proces van mondialisering beschrijven, herkennen en in hoofdlijnen verklaren.

1. Economische en sociaal-culturele mondialisering.
De kandidaat kan het proces van mondialisering/globalisering in economisch en sociaal-cultureel opzicht beschrijven, herkennen en verklaren.

B3 Mondiale processen en lokale effecten

- 1 De kandidaat kan een centrum-land en een (semi) perifeer land in mondiale perspectief plaatsen.

C AARDE

C1 Samenhangen en verschillen op regionaal niveau

- 1 De kandidaat kan voor een nader te bepalen fysisch-geografische regio, spreidingspatronen van natuurlijke en landschappelijke verschijnselen beschrijven.
- 2 De kandidaat kan voor een fysisch-geografische regio relaties leggen tussen natuurlijke processen en landschappelijke verschijnselen.

C2 Samenhangen en verschillen op aarde

- 1 De kandidaat kan met betrekking tot samenhangen en verschillen op aarde natuurlijke verschijnselen aan het aardoppervlak en in de atmosfeer beschrijven, herkennen en verklaren, rekening houdend met verschillende tijd- en ruimteschalen.
- 2 De kandidaat kan het ontstaan en de opbouw van continenten en de daarbij behorende processen en de interactie hiertussen beschrijven en verklaren.
- 3 De kandidaat kan de kenmerken van de landschapszones op aarde en de veranderingen hierin beschrijven, analyseren en aan elkaar relateren.

C3 De aarde als natuurlijk systeem en lokale effecten

- 1 De kandidaat kan aangeven en beoordelen hoe mondiale natuurruimtelijke processen uitwerken in een lokale context.
- 2 De kandidaat kan de landschappelijke hoofdstructuur van Aruba en het Caribische gebied analyseren en beoordelen.
- 3 De kandidaat kan natuurlijke gevaren in bijvoorbeeld de Verenigde Staten beschrijven en verklaren.

D ONTWIKKELINGSLAND

D1 Gebiedskenmerken

- 1 De kandidaat kan gebiedskenmerken van een nader aan te wijzen ontwikkelingsland beschrijven en analyseren. (Brazilië)
Het betreft:
 - sociaalgeografische en fysisch-geografische kenmerken van het betreffende ontwikkelingsland;
 - de sociaal-economische positie van het betreffende ontwikkelingsland in de macroregio én in de wereld.

D2 Actuele vraagstukken

- 1 De kandidaat kan actuele vraagstukken in het in subdomein D1 bedoelde ontwikkelingsland beschrijven en analyseren.
- 2 De kandidaat kan mogelijke oplossingen voor problemen aandragen rond landdegradatie en milieuverontreiniging, in het licht van het welvaartsniveau en het sociaalorganisatorisch vermogen.
- 3 De kandidaat kan conflicten in het betreffende ontwikkelingsland die verband houden met de etnische en culturele diversiteit beschrijven en verklaren aan de hand van voorbeelden.
- 4 De kandidaat kan aangeven welke politieke en sociaal-economische invloed de staat heeft die met deze conflicten samenhangen.

E LEEFOMGEVING

E1 Nationale en regionale vraagstukken

1 Caribische regio

De kandidaat kan op verschillende manieren het Caribisch gebied afbakenen.

2 Fysische (natuurlijke) dimensie

De kandidaat kan fysische kenmerken van het Caribisch gebied beschrijven, verklaren en analyseren.

3 Politieke dimensie

De kandidaat kan politiek geografische kenmerken van het Caribisch gebied beschrijven, verklaren en analyseren.

4 Demografische dimensie

De kandidaat kan demografische kenmerken van het Caribisch gebied beschrijven, verklaren en analyseren.

5 Sociaal-culturele dimensie

De kandidaat kan sociaal-culturele kenmerken van het Caribisch gebied beschrijven, verklaren en analyseren.

6 Economische dimensie

De kandidaat kan economische relaties in het Caribisch gebied beschrijven, verklaren en analyseren, in het bijzonder het toerisme.

E2 Regionale en lokale vraagstukken

1 De kandidaat kan lokale en regionale ruimtelijke vraagstukken beschrijven en analyseren en zich daarover een beargumenteerde mening vormen.

2 De kandidaat kan karakteristieken van het Arubaanse toerisme omschrijven, herkennen en verklaren.

3 De kandidaat kan demografische kenmerken van Aruba en het Caribische gebied in relatie brengen met geografische en maatschappelijke ontwikkelingen.

4 De kandidaat kan de actuele migratievraagstukken op Aruba analyseren en beoordelen.

Een uitgebreide beschrijving van de examenstof voor de subdomeinen A1, B2, C2 en D1 is te vinden in de syllabus aardrijkskunde havo 2027 (Nederland) op <https://www.examenblad.nl/system/files/exam-document/2026-05/syllabus-aardrijkskunde-havo-2027-versie-4.pdf>

Een uitgebreide beschrijving van de examenstof voor het subdomein E1, is te vinden in de syllabus aardrijkskunde havo 2027 Caribisch Nederland op https://www.examenblad.nl/system/files/exam-document/2025-07/syllabus-aardrijkskunde-havo-e1-cariben-2027_versie-2.pdf